

LOYOLA'KO SAN IÑAZIO,

LOYOLA'KOA.

Itxasoa, beti gaitzka-naian dabil. Baño beti geldi tzen da ber esparruan, erkaitz zakarri zartakoa edo ondartz gaxoari muxu emen dioneko. Santuak ere badu gaitzka-nai ori; eta itxasoak baño zori ohez, bere erriko mugaz bestaldera pulunp eta gaitzka egiten du.

Santua, Santu denez, ez da ango edo emengo. Kristo bera bezela, Santua ere, gizartearen onerako emana da, danen ondasun eta aberaski. Egungo egunean aoz-ao dabil "munduko erritar" edo "ciudadano del mundo" delako ori. Inor bada, Santua bai giza-kasta ortakoa. Santuak ez duala ango-emengotasunik... bego ba!

Santu, ordea, gizon bat, gizaki bat da Santu. Santutasune goitik dator, txuri, garbi, ixil, leun... elur maloa iduri; baño Araz edo onen gain kokatzen da, gizaki bat egiten du Santu. Gizon ori baiñan ango edo emngo da; andre-gizon bat ten edo besteren seme edo alaba da; era artako edo ontako jite edo itxura du; alako edo olako kera, jenio edo berezkoa, du. Santutasuna ba, berezko eta dan bezelako gizonari itxasten zaio eta, esatera denez, ez du inoren izakera ondatzen eta galtzen, ontzen eta bikaintzen baizik.

Alde ontatik bai, galde dezakegu nun-nungo diran Santu au ta ori ta bestea. Alaxe, orratio, Paulek, bidalirik bikañenak, "apostolus gentium" izan arren, ardura gabe esan dezake: "Israelitae sunt? Et ego?"

San Iñazio Loyola'koa dala-ta, ez nuan uste gauza ortaraffo etorri zitekeenik. Geurea degunik ere duda egingo nuke, zenbait liburu ta idazki irakurrita. Badu estimazioa. Aundia dala ortikantxe ezagun du. Gizatxar bat izan balitz, etzuan inork naiho. Zeputz egingo zioten.

Amagandik asi digute "sesioa". Ondarru-Zarautz-Ezkoiti'koa zala-ta or dira ibiliak, bakoitzak bere opillari inguratuz txingarra. Baño ori gaitzerdi da, edo ez du orrek gaitzik: nolansai ere etxean gelditzen bait da. Pancorbo'koa zuala ere ama, oraindik orain entzun degu. Parre egin zioten izlariari entzuleek, eta guk ere utzi dezagun pakean iritzi ori, egin dezan lo.

Anagandik gatozen semeagana. Catalan zenbaitek be rea dute ustèz S. Ignazio. Bi tokitan irakurri det surten "S. Ignacio de Loyola, a quien pudieramos llamar S. Ignacio de Nanresa..." Eta beste batean: "De veras es Nanresa la Patria espiritual de S. Ignacio de Loyola? Y tan de veras!... Has lei do esta hoja? Si. Pues entregarla a otro!" Orretgaz gañera, be ren izketa modu guziak kutsu bat du, alegia, Iñigo berena ba it lutenezkoa.

Beste aldetik berriz, orain berri, "Bizitza" batzu ezaldu dira, Loyolako Santuari "bere erriko muñia txurrutatu, ustutu, ta kanpoko arnasa arrotza txertatu nai diotenak. Iz diote ukatzen azpi edo substratu bat emengoa duenik; baño giza egitura bera (formazio eta estiloa) enen-estakoa, afo tza, ezartzen diote.

Umetan Euskalerritik aldegiña zelako, "erriaren ar nasa" erengabekoa zala Iñigo, uste dute eta diote idazle askok. Orten ez daude zuzen. Ume biguna ez-baño, gazte lozkortu a irten zun, gurasoen etxeti. Amalau-amabost urte ez dira al perrik josten gizonaren bizitzan. Odolak damaion berezkoak gañera, giza-lanara asko egiten da amabost urtetan, asko e-rasten raio, eta asko moldatzen da bere kera. Berenkoz gañe ra, egiturazkoa ere ugari du gizonak ordurako, bere gun, muñi eta odoleraño sakon sartua. Orduan, bere bizitzako beste iño iz baño erneago bisi dakixona, zentzuen ta espirituaren ate ak kanpoko aidiere zabaldurik.

Lutikoxkorretako jolesak eta burrukak, umekondoko ikasi ta ikusiak erroisilla ta izkutue bai-baño, sakon: ta

ta sendoa alare botatzen dute, gaztearen lur etzean. Egibar baserria errezegei aaztu dute askok. Iñolaz ere, gañera, Loyola'ko Jauregian "bertakoari" (errikoari) bizkarra emanda ez-tziran bizi. Bere erriko kantak eta abestiak zekizkiana zé gon Iñigo, Europa ta Asia-zear asko ibillita gero ere. Ezagun zun etzala kanpokoaren inbiditan mendi gañetik urrutira ki rik bizi izan, bertako lurrari ondo itsatsita baizik, Anteo ur bezela.

Azpeiti'tik irtenak ére egiten zitun. Ori esan ga be dijoa; baño Paris'tik etxeratzean bildur izango da mendi bide batean; "Y llegando a la Provincia, dejó el camino común y tomó el del monte que era más solitario;... (y tiene aquel camino alguna mala fama)". Autob. 87.

Iundua zeñen zabala zen nola ez ikasi, gure itxas sizonen arriskoak nola ez entzun, balearen ondoren lurraren ~~ondurario~~ ta Amerikaren ertzeraño azaltzen ziralarik?

Gañerakoan, Iñigoren bidea etzan ortan besterena ez-bezelakoa izan; askok segi diozu arrasto ortatik. Amaiketxo bagera, Iñigo bako gazteagorik erritik alde-egindakoak, zertarako-eta "gizonegiteko", edo ots orretan beintzat. Alare ez legu euskaltasuna orko bide-arietan galdu, ardiak illea sasipuntetan mulloka mulloka bezela. Bidezkoa da gauzak neu rritik ez ateratzea, gañezka ez eragitea.

Gure izketa moteldu bei, amarekin ozta-ozta euskeraz egiten degula geratzeraño, moteltzen zaizu. Iñigok etzuan irtenaldi oietan bere euskera galdu beintzat. Bere errira itzulita mara-mara jarduten zun. Begira nutil gaztee ikdale nako Elizetxoan dotriña erakutsi, ta Elosigako errogatibetan sermoi egiten. Nola bere errian ixillik egon, Paris'en dagoa, Azpeiti'n nentsatzen egon beca, gorputzez arrotz, esmo to/po/poz bere erriko, euskaltasuna zapuztu gabe?. Arantza baten zuletusk minbera dauka Inazio Paris'en: bere Erriari kalte egin dio ta orain okerrak zuzendu bearrean dago. (Autob. 85, edic. BAC nota 27.)

Geroxeago esango degunez, Alcalá'n Iñigok erantzun zorrotza ematen dio Gotzai-ordekoari, judua ote danezko sur mur txarretik bere burua garbitzeko:

"Es lógico que Iñigo López de Loyola, reflejara, recién convertido ~~t~~adavía, con noble satisfacción su creencia en la incontaminación del País Vascongado. Hubiera sido absurdo que pensara de otra manera. Recuérdese un hecho de gran trascendencia ambiental". Iñigo jaio aurretixe emandako ordena, orain lege biurtu zun Gipuzkoak, judu ta olakoak Probintzian ez sartu ez ezkondu etzitezzen. "El ambiente antisemita que supone esta ley, acababa de respirarlo Ignacio en su propio hogar". (1).

Baño, Iñazio ~~no~~ berari entzuteko ordua degu. Juduek San Joani bezela "tu quis es?", galde dagoigun. Ta erantzun bezaigu. "Aetatem habet, ipse de se loquatur".

Gertakizun pitxia da onako au. Iñigo gaztea bere zaldunkerari eta aundinari ametsetatik atera du Jainkoak. Badao tapa-tapa, begiak zabal eta bularra arnas berriak azita. Izu ka-antzean dabil bideetan, iñork ezagutu ez dezan. Bildur da bateen batek nungoa danik galde dezaion. Arrokeri-aixe pixkabat sartzen baitzaio nungoa dan aitortzean: "El cual temor (de vana gloria) tanto le afligía, que nunca osaba decir de qué tierra ni qué casa era". (Autob. 36).

Egin du Jerusalem'go bira. Veneciatik Barcelonara dator, zertan asi bear duanentz pentsati. Ferraratik Genova bitartean, gerratea dago-ta, soldadu artean erortzen da. Españikoetatik, batera eta bestera, libratzen da. Prantzesek aia patzen dute gero. Ta ara galdera: "tu quis es?". "Y llevándole al capitán, que era francés, el capitán le preguntó... de qué tierra era; y entendiéndolo que era de Guipusca, le dijo: -yo soy de allí de cerca-, parece ser junto a Bayona; y luego dijo: -Llévadle, y dadle de cenar, y hacedle buen tratamiento-" (Autob. 53).

(1) Erderazko itz guziak ikus: Eusebio Rey S.J., "San I. de Loyola y el problema de los cristianos nuevos". Razón y Fé, enero-febrero 1.956, pag. 177.

Nungoa dan aitortzeko ez du emen Iñigo 'k lenagoko kezkerik: Guipusca'koa dala erdiz erdi erabakitzen dio kapitenari. Eta euskaldunak euskalduna eragutu duaneko, alkar jo dute biotzak eta kapitana ta Iñigo gelditzen dira alkar tasun atsegitean. Zer bear da bestrik. Kapitenak aginduko du: ... "cener y buen tratamiento". Euskoterra dala aitortzeak onarezkoak ekarri dizkio Inaziori. Ba-zekian arek zeñi zer esan. Esan gabe doa euskeraz jardun gutela.

Barcelona, Alcalá, Salamanca ta Paris izan ziran azpeitierraren urrengo eponlekuk. Danetan arkitu zitun ezetealdiak edo-ta euskaldunak, bi biek maite maite zuten-ta.

Alcalá'n, gipuzkoar gaztearen bizimoduari begira, errezedotan zeuden "kristau-berria" ala kristau sarra ote zanentz. Iñigo, lagun eta guzi, kartzelare ta auzitegira eraman zuten. Zuzen zuzen galde zion Gotzai-ordehoak: "Si (a sus discipulos) les hacía guardar el sábado". Zorrotza da Iñigo'ren erantzuna: "Los sábados los exhoto a una especial devoción a nuestra Señora. Otras obrervancias del sábado las ignoro, ni en mi tierra suele haber judíos".

"La respuesta de Iñigo, breve y lapidaria arrastra un leve dejo de ironía, De este rápido escarceo sacamos una doble impresión... Respecto de Ignacio, su implícita jactancia de... descender de un país donde no suele haber judíos". (2).

Respuesta lapidaria, leve dejo de ironía, implícita jactancia... badira emen; baño danen azpitik eta gaitetik, ofiagiri ta ostroko antzera, Ineziorren erri-maitasun zintzoa.

Paris'en Iñigo 'k berak, bere lagunetatik nor nor dan adirezia, bera "kantaber" dala ano aitortzen du. Aitortze ezti ta maitetsua zaigu auxe, bere biziko egunik argi eta gozoenean egin bait zigun Inaziok: 1534'ko Andre hari egun artan zazpi lagun zizitzez (botoz) Jauneri eskeiñi baitz ziran.

Iñigok, edonora dijoala, ebeigi ona egiten dio beti euskoterrari. Itzalo aazten, lagun bat topa duanean, euskotarra bada, nungoa dan ipintzea. (Autob. 53, 77).

----- (2). Rey., Musebio, S.I., ibid.

Araoz bergararrak, euskerazko itz batzuek eskutitz batean sartzen dizkio. Bere jardun guzian, Inigo zan bezelako euskotarra azaltzen zan. Ori ondo igarrita zeuden bere lagunek, Simon Rodrigues beinik bein.

Maite izan zun bere Erria beti. Mundu guziaren ar dura zuala ere, ezuan Euskalerra aaztu. Kristorena izan zedin egifialak egin zitun. Ortantxe bero bero saia zan, eskutitz ez, o toitzez, berak emen sarturiko eliz-oituraz. Loyola'ko nagusi ri, etxeko andreari, illobari, lengusiñeri, jaioterriari, Euskakerriko Gotzeiari zuzentzen dizkie bere eskutitz maitetsuak.

Jaioterria biotz-mamiari zeñen itsatsia zeraman, argi azaltzen da Azpeitiarrai egindako eskutitzean. Ezin diteke karta ori sentimentu bizirik gabe irakurri. Biotz-bi gungarria da. Bertetik bakarrik, besterik gabe, igarri leioke San Inazio'ren erri-maitasunari. Jaungoikoaren aldetik, nai dir "hacer todo placer y todo servicio espiritual... a todos y a todas naturales de esa misma tierra, de donde Dios N. S. me dió, por la su acostumbra de misericordia, mi primer principio y ser natural, sin yo jamás le merecer ni poderle gratificar".

Baiki. Emengoa genuin Inazio. Maite gifun. Gure lufe ko landara aitortzen zan bere. Eta kanpoko aiceak eta giro t. arrak sakastu zuaneko, sorterrira bildu zan, lur ezagunen eta jaioterriko arnas bizigarrian indar-berriturik, berriz mundu zabalera Jaungoikoaren arlore irteteko. "Y después que se curó, decidió partirse", (Ibid. 89).

Neguko gure sukalde-giro jatorra dakarkigu ondoko onek. Baña ez da gure sukaldekoa. Errona'n da. Inazio'ren azken urte ak dira. Bere lagunek, gaatañak iñoiz edo noiz jaten eman oi zizkioten. Eta Inazio'k oso gustara ta pozik jan, "gaztetan alaxe oitua zalako". Ona emen berriz ere, zartzaroa ta gazte aroa poz betean bilduta, urrutiko Euskalerra zarraren gogorapenean.

Santua zan Inazio, santutasunera emen, gure Loyola ontan biurtua. "Aquí se entregó a Dios Iñigo de Loyola", dio Etxe Santuko Idazpuru batek. Emen du bere Etxe Santua.

Santutasunera, bere jaioterriz gaindi, gizarte osoaren onerako piztu zun Jainkoak. Santu bikain egin zun. "El más católico de los Santos" (Papini) "Ningún caudillo, ningún sabio influyó más poderosamente en el mundo". (Menéndez Pelayo). Baño santutasun ortarako Iñigo, euskal-gizon ua aukeratu zun Jainkoak. Eta gizarte osoaren onerako atera zualarik erearen santutasunezko argi-izpiak gure Erria bete-betean jotzen eta argitzen dute, eta onek bakarrik, Goikoak ala naita, abesten dio: "Inazio gure Patroi sundia".

Iru Garate 'k.S.I.

